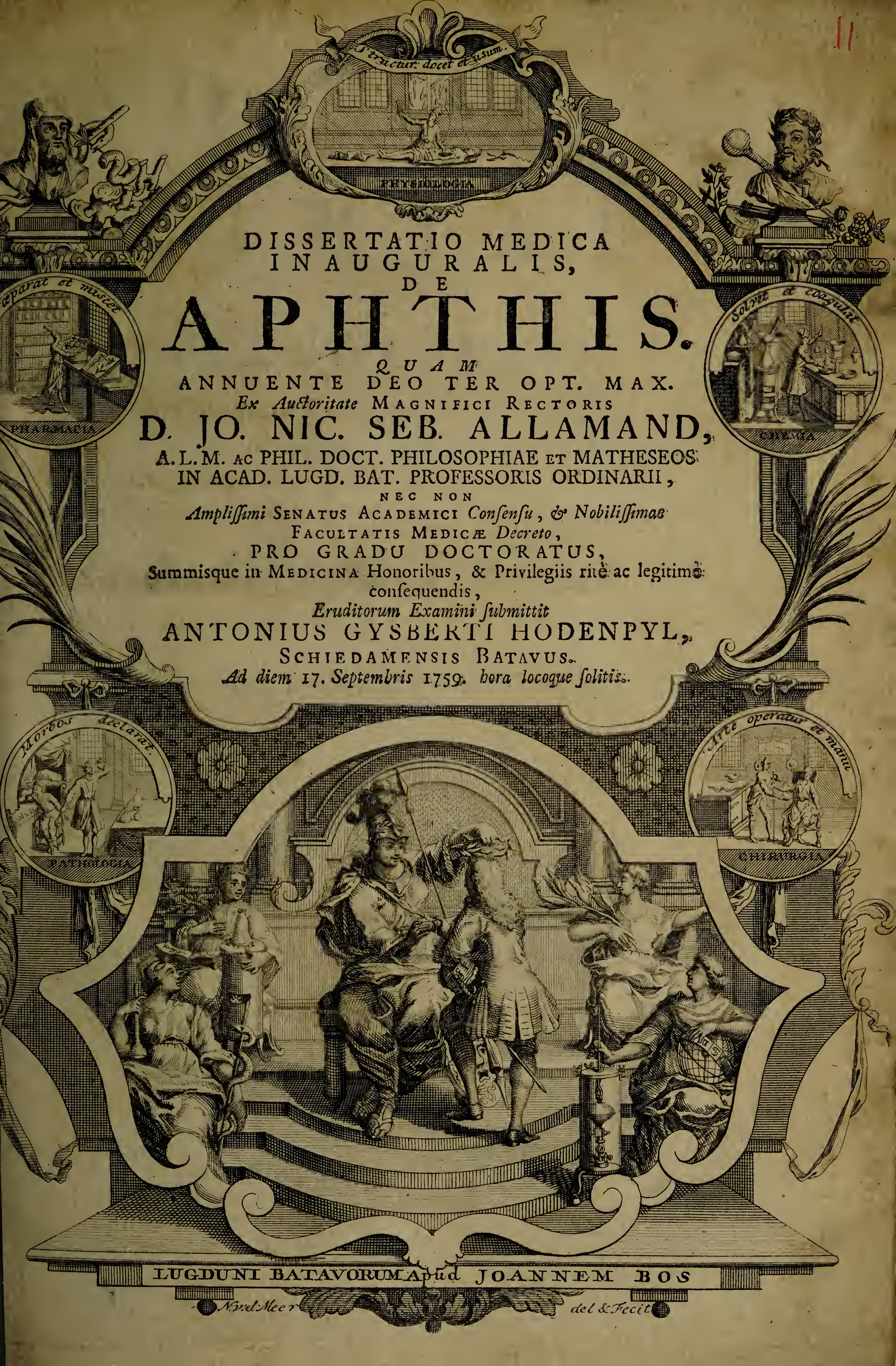

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS,

DE

APHTHIS.

QUAM

ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.

Ex Auctoritate MAGNIFICI RECTORIS

D. JO. NIC. SEB. ALLAMAND,

A. L. M. AC PHIL. DOCT. PHILOSOPHIAE ET MATHESEOS IN ACAD. LUGD. BAT. PROFESSORIS ORDINARII,

NEC NON

Amplissimi SENATUS ACADEMICI *Consensu*, & *Nobilissimae* FACULTATIS MEDICÆ *Decreto*,

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in MEDICINA Honoribus, & Privilegiis ritè ac legitimè consequendis,

Eruditorum Examini submittit

ANTONIUS GYSBERTI HODENPYL,

SCHIEDAMENSIS BATAVUS.

Ad diem 17. *Septembris* 1759. *hora locoque solitis.*

LUGDUNI BATAVORUM Apud JOANNEM BOS

DEO.

PATRIAE.

CONSANGUINEIS.

ET.

AMICIS.

Hasce studiorum suorum primitias sacras vult

AUCTOR.

THESES ANNEXAE.

I.

Foetus in utero interdum respirat.

II.

In pulmonibus foetus fit circulatio sanguinis.

III.

Foetus non nutritur per os.

IV.

Vomitus vomitu curatur.

V.

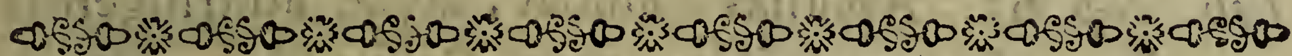
Materies aphtharum est materies perspirabilis.

VI.

Veteres non cognoverunt aphthas nostrates.

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS DE APHTHIS.

CAPUT PRIMUM.

De Natura morbi.

§. I.

Cum aequivoca definiri nequeant, quin prius instituatur legitima divisio, non abs re erit primum examinare, quid veteres Medici, quid nos Aphtharum nomine intelligamus.

Aëtius Aphthas *lib.* 8. *cap.* 42. definit ulcuscula parva,

va, os internum occupantia, saepe solitaria, saltem pauca, in puncto medio alba vel flavescentia, in toto sui ambitu rubra & dolentia, has & infantibus familiares esse dixit.

Talia saepe nos ulcuscula cava videmus in interiori parte labiorum, buccarum, gingivis & lingua, soloque melle rosarum, ad singulas ejus dragmas salis marini spiritus gt. 1. addendo, saepe sat facile curantur: ad earundem curationem laudat *Aëtius* remedia adstringentia, quae certe hodie in Aphthis morbos acutos inflammatorios comitantibus, non conducerent, ut postea patebit.

Similia ulcuscula in ore, pulmonis fistula, & pudendis fieri monet Hippocrates, *Epidem.* 3. & *de Nat. Mulieb. cap.* 61. Aphthas nominat, atque adstringentia remedia rursus praescribit: quare *Celsus lib.* 2. *cap.* 1. *serpentia ulcera* oris vocat ea, quae *Aphthas* Graeci nominant, laudatque pro cura *alumen* & *atramentum sutorium.*

§. II.

Magni momenti est a se invicem secernere morbos inter se similes, sed quae contrariam curationem reposcunt; hinc merito quaeritur, an Aphtharum nostrarum vestigia in monumentis veterum inveniantur?

Pro affirmativa concludit Clariss. *van Swieten T.* 3. *pag.* 198.

pag. 198. 1°. quia Hippocrates *aphor.* 24. *Sect.* 3. dicit, *recens natis Aphthas familiares esse*, quod adhuc hodie frequentissime observatur, 2°. quia alibi de muliere lactante, quae acuta febre laborabat, dicit: *huic ex reliquorum incendio lingua succensa est*: sub hoc tempus lingua etiam velut *densa grandine* exasperabatur, & 3°. quia apud *Julium Pollucem lib.* 4. *cap.* 25. sic legitur: „ Aphtha, exulceratio & abscessus superficietenus dealbans linguam vel paristhmia vel „ uvulam vel guttur " ubi notat Clariss. Vir, quod „ haec descriptio contineat utramque Aphtharum speciem, ulcuscula nempe illa oris interni, veteribus „ Medicis imprimis memorata, & dein illas Aphthas, „ de quibus hic agitur, quae superficiem linguae & „ faucium dealbant, vel potius alba crusta tegunt, „ pulchreque hic convenire *abscessus* vocabulum, quod „ hoc nomine etiam vocari solet illud naturae humanae molimen, per quod a sanguine separantur quaedam nocitura & ad certa corporis loca deponuntur, „ quod omnino Aphthis convenit.

§. III.

Verum si liceat voci *abscessus* tam latam significationem tribuere, quis non videt in renibus hominis cujuscunque sani fore abscessum? quippe in renibus „ separatur a sanguine urina alioquin nocitura." Hinc forte

forte reſponderi poſſet ad primum articulum, Aphthas infantum in Graecia fuiſſe cum cavo ſub epidermide ſeu *epithemate*, quia in regionibus calidioribus & minus humidis humores citius acrimoniam alcalinam contrahunt; Aphthas vero noſtrates eſſe, per ſe, abſceſſionem cuticulae & ſolutionem ſubſtantiae celluloſae ſine cavo ulterius ſerpente.

Ad ſecundum: nil in eo loco Hippocratis innuere, linguam mulieris fuiſſe denſa quaſi grandine exaſperatam atque tuberculis albicantibus opertam, *ſine cavo;* nec nimium colori credendum eſſe, quando color eſt ſignum commune Aphthis veterum & noſtratibus.

Ad tertium: exulcerationem, quae ſpirat alcalinum & adſtringentibus curatur, & Aphthas noſtrates, quae ſpirant acidum, & adſtringentia remedia reſpuunt, minus recte ſimul exponi, atque naſutiorem fuiſſe *Julium Pollucem*, ut oppoſita vellet una eademque deſcriptione explicare. Veroſimilius eſt Veteres Aphthas noſtrates non cognoviſſe ex iis, quæ addit Vir Clariſſ. pag. 200.
„ certum eſt in calidioribus regionibus vel omnino
„ non, vel rariſſime occurrere. Periti & exercitati
„ Medici, qui in talibus locis praxin medicam exer-
„ cuerant, ad ſeptentrionales oras dum pervenerant,
„ mirati fuerunt morbum hunc, quem nunquam vi-
„ derant; mihi olim in patria praxin facienti, nihil
„ frequentius occurrebat, quam Aphthas videre in

„ mora-

„ morbis acutis: " Viennae autem per quinque jam annos degenti ne ſemel quidem adhuc illas videre contigit. Confirmatur a ſimilitudine, quam obſervat *ibidem* Auctor, inter materiam Aphtharum & materiem febris miliaris albae, quae pariter acidum ſpirat, ſed haec antiquis Medicis fuit incognita, & ducentis abhinc annis Lipſiae primo ſeſe monſtravit: ex quo ſequi videtur, veteres Aphthis noſtratibus ſimile in ſpecie vidiſſe nihil.

§. IV.

Hinc recte definiuntur Aphthae a ſummo Boerhavio, *parva ulcuſcula rotunda ſuperficiaria os internum occupantia.* Malim certe *ulcuſcula* cum Boerhavio, quam *puſtulas* cum Commentatore vocari, quia pus non continent Aphthae ſemper, ſed ſunt ſemper *ſolutio continui in ſuppurationem*, ſi non proxime ſaltem remote, *vergens.* Ulcuſcula ſunt *ſuperficiaria*, quo diſtinguuntur ab Aphthis veterum, quae ſub puſtula *cavum* relinquebant. Aphtharum *rotunditas* in oculos incurrit; ſed fortaſſe circumſcribitur ab emiſſario orificii majoris inter arterias exhalantes minores poſito. *Os internum* eſt ſedes morbi, ſi modo per hoc intelligatur totus inteſtinorum tubus internus incipiens a labiis, ubi deſinit cutis, & continuatus usque ad anum.

Notum eſt corporis humani truncum eſſe quendam

tubum, cujus pars tam convexa quam concava gaudet epithemate, hirſuto villis exhalantibus per arteriarum fines, mucum, quo illiniatur, & inſuper magnam tenuioris liquidi difflandi copiam. Si os hominis ſani inſpiciatur, apparet in omni puncto aequabiliter humidum, & injectio pulchre confirmat in omni puncto eſſe arteriam exhalantem.

Videntur jam Aphthae fieri, dum humor, ſolito lentior redditus, per ultimum arteriarum finem propelli nequit, ſed ibi ſtagnat & extremum obſtructum acrimonia ſua (quae acidum olet) rodit, cum ſubſtantia celluloſa ſupereminente: interim a tergo preſſus vi liquidi urgentis elevatur cum epithemate (ſi adſit) ultra ſuperficiem extremam canalis humor excretus & concreſcit in Aphtham; id partim docet ratio, partim ſedula Aphtharum inſpectio, dum prodeunt hinc inde ſolitariae: Ubi enim agmine denſo haec loca occupant, tunc non facile eſt ſingulas diſtinguere. pulchrius autem apparet, dum cruſtis aphthoſis deciduis primis, renaſcuntur novae, ut frequentiſſime fieri ſolet; tunc enim, detracta epidermide, adeoque celluloſa, eroſa apparent in ultima ſuperficie partium oris interni punctula, minima, albicantia, imprimis ſi per lentem luſtrentur, quae ſubito aucta, vicinis contiguis unita, intra paucas horas ſimilem cruſtam aphthoſam producunt, ac erat illa, quae paullo ante ſeparata deciderat: indicio Aphtham non eſſe extre-

tremum elevatum emiſſarii obſtructi, ut ponit Commentator §. 980. ſed liquidum emiſſum concreſcens in cruſtam.

Dari in corpore noſtro humores morboſos, qui cito exhalati concreſcunt, ſola inſpectione patet, in intertrigine farinoſa, dum delectantur affecti excutiendis a cruribus vel auricula furfuribus albis, in quibus ſingulis vides inpreſſiones papillarum: mox de purgata cute, quae rubens & fere dolens eſt, erumpit humor, qui nonnihil ſalini ſapit, & niſi abſtergatur, brevi in novam cruſtam tranſit. An epidermis & tunica villoſa inteſtinorum, in quibus nulla ars fibras detegit, aliud ſunt quam ſuccus arteriarum exhalantium inſpiſſatus & concreſcens?

§. V.

Hinc Aphthae occupant omnia loca, ubi talia emiſſaria hiant; adeoque labia, gingivas, genas internas, linguam, palatum, tonſillas, uvulam, gulam, ſtomachum, inteſtina tenuia, ubique eadem fere ſpecie.

Ita facile diſtinguuntur Aphthae a ſordibus illis, quae linguam frequenter in acutis morbis craſſa ſatis cruſta tegunt: quippe ſunt in lingua quatuor ordines papillarum minorum & majorum, numeroſique folliculi mucoſi, unde ſi leviter tantum obtuſo radatur inſtrumento vel prematur linguae ſuperficies, ingens copia muci pro-

dit. Insuper epidermis linguae protenditur in vaginulas, quae papillas illas nerveas tegunt & defendunt: sed hae vaginulae per aestum halitus febrilis exsiccantur, emoriuntur, cum muco concrescunt inspissato, difflata parte magis aquosa, atque magnam partem illius crustae constituunt, quae nil minus quam acidum spirat, sed potius alcalescentis naturae est, nec derasa ilico reficitur ut Aphthae. Non inficias ibo, quin possibile sit, Aphthas linguam etiam infestare, praesertim iis in locis, ubi vaginulae papillarum sunt minus densae, sed a crusta inflammatoria ad Aphtharum existentiam argumentum minime valere, nec unquam solam linguam Aphthis affici. Hinc alterius indolis esse humorem, quo coalescit crusta illa, & humorem, quo generantur Aphthae, confirmatur, quia dorso linguae obducto crusta inflammatoria, obstructis ea parte vasis, plerumque repellitur humor ad ventrem seu partem aversam dorso, a quo copiosior exit per arterias exhalantes, absque eo quod elevet epidermidem & faciat Aphthas.

§. VI.

Aphthae omnes oris interni partes, plus minusve, occupant, & quandoque in faucibus jam adsunt densae, dum in lingua nullum adhuc illarum vestigium apparet: non tamen ex eo, quod os internum oculis pateat

&

& videamus eas, depressa lingua, profunde in faucibus haerere, certi sumus, Aphthas per ventriculum & intestina pariter distribui; sed aliunde scimus in oesophago, ventriculo & intestinis maxime tenuibus dari in omni puncto arterias exhalantes, atque dum Aphthae solvi & decidere incipiunt, tunc videmus integras laminas exspui ab aegris, simul & perfecte similes crustas per alvum prodire & quidem tanta copia, ut illud non attribui possit earum deglutitioni ex ore & faucibus. *Vincentius Ketelaer*, qui in uliginosis Zelandiae locis Praxin Medicam exercens, frequentissimas in morbis Aphthas viderat & brevem, sed optimum tractatum de Aphthis conscripsit, narrat *pag.* 15. se tanta copia per aliquot dies ore & ano Aphthas rejici vidisse, ut aliquot pelves illas congestas vix caperent. Id minus mirum videbitur, si consideremus illas decidere & iterum repullulare similes & quidem repetitis vicibus. Unde merito concludimus, Aphthas in ventriculo & intestinis haerere posse: quod ex sectione cadaverum facile est confirmare.

§. VII.

Gentibus borealibus, paludosa loca inhabitantibus, tempestate calida, pluviosa, infantibus senibusque frequentes. Hinc in Zelandia, aquis undique cincta

& aggeribus ab inundatione defenſa, adeo frequente Aphthae ſunt, ut Endemicum illius loci morbum di xerit *Ketelaer pag.* 26, inprimis autumno, ſi humid & calida fuerit tempeſtas: hinc fuit in illa opinione quod in calidis regionibus, cum fibrae ſunt magis ela ſticae & ad diaphoreſin & ſudorem promovendun magis aptae, ibi in morbis ſaepe difflentur per ſudores quae ſub frigidiori & humidiori coelo, & in corporibu non adeo in ſudorem pronis, per hanc viam non tan facile exeunt de corpore; additque ſe obſervaſſe ſudo rem copioſiorem, & urinas uberiores reddidiſſe Apht has tutiores & leviores, & contra omnia, quae ha evacuationes minuebant, nocuiſſe, quod indicium eſ Aphtharum materiem in fluido concreſcente potiu quam in ſolidis quaerendam eſſe.

§. VIII.

Solet in initio aliquando hinc inde ſparſa appareri ſolitaria puſtula, jam primo in lingua, in labiorum angulis, in faucibus & alibi, ſine ulla certa conſtan- tia loci primi, & illae fere ſemper ſunt boni genii quatenus indicant materiem morboſam non eſſe ita copioſam. Interdum tamen contingit, ſed rarius, ut ſparſae appareant in ore & faucibus, dum denſae haerent in ventriculo & inteſtinis; quod indicat nauſea perpetua, ſingultus & dolor circa has partes alias

alias paucae quidem prodeunt, quia vires vitae sunt impares expellendae materiae morbosae, quod mali ominis, & contingit in senibus inprimis & in aegris qui diu cum morbo conflictarunt.

§. IX.

Aliquando primo apparent in imis faucibus, adscendente quasi ex oesophago crusta alba densa, splendente, instar recentis lardis tenacissime adhaerente, lente adscendente: atque hae fere pessimae & ut plurimum certo lethales; quia signum est omnia jam aphthis plena esse & nisi aptis remediis fiat, ut cito cadat densa talis crusta & vires vitae sufficiant, ut tantam copiam materiae morbosae eliminent, nulla spes superest.

Alias duris, crassis, densis, tenacibus crustis totum cavum oris ubique usque ad extrema labiorum obsident, omnia tegentes simul, & ab his raro resurgunt aegri: quia tunc novae crustae succrescunt, & prioribus nondum deciduis agglutinantur: cumque nullum humidum ab arteriis exhalantibus ad superficiem tam densam crustae venire possit, haec exsiccatur, durior redditur, magisque suae separationi resistit. Inde impeditur omnino deglutitio; imo lingua, labiis, buccis, quasi rigidis factis, ne vel liquidum ori injectum continere valet aeger, tandemque larynge & pharinge sic repleto, miserrime suffocatur.

§. X.

§. X.

Varius harum color, pro varietate modi, quo Aphthae radios luminis imbibunt vel reflectunt ad oculum albus pellucidus, instar margaritarum, quando sparsim occurrunt in initio, quia pellucet humor; albùs sincere ex densitate magna, quia crusta densior radios omnes reflectit; *fulvus; flavus; lividus; niger;* quorum colorum malignitas pari ordine se prodit, quo hic recensetur, ut prior optimus, posterior pessimus sit. Mali ominis est, dum Aphthae erumpentes mox apparent cinerei coloris, quia hoc indicat humorum errores loci in arteriis exhalantibus. ubi diu haeserint illae crustae, tunc circa mortem nigrescere observantur indicio radios omnes imbibi, quia per acrimoniam majorem fiunt aphthae pertusae & foraminulentae.

§. X I.

Ubi haeserint aliquamdiu, si vires vitae adhuc validae sint, nunc liquidum, a tergo premens, extrema arteriarum exhalantium laxat, & separat illam crustam aphthosam, sicque sensim & successive frustulatim decidit & omnes partes prius affectae liberantur, si materies morbosa tota expellatur. Neque ullum tempus determinari potest certum, quo haec separatio fiat:

non-

nonnullae cito cadunt, aliae tarde: quod constanti quidem lege fit, sed a nobis non observata, ne vel in ore, quod liquidis emollientibus & leviter abstergentibus perpetuo abluere licet gargarizando: hinc multo minus in ventriculo & intestinis, quarum partium motus sunt mere automatici. Si tum deciduis Aphthis loca appareant humida, signum est non renascituras, quia humor non ita concrescens est; sed si loca sicca manent, indicium est brevi renascituras aeque densas, imo forte densiores, si vires vitæ supersint. si locus mox apparet quasi tenuissima tela alba obductus, jam renasci incipiunt & brevi erunt aeque copiosae ac ante. sexies, septiesve aut & saepius Aphthas sic renatas vidit *Ketelaar ibid. pag.* 21. Quandoque aliquot dierum intervallum inter decidivas Aphthas & renascentes intercurrit: Verum tunc locus, unde deciderunt, non penitus humescit, & anxietas quaedam circa praecordia, cum somnolentia, supersunt; quae satis monent attentum Medicum, non esse malum integre superatum, vitae vires, sensus sopiendo novam evasionem moliri, partem tantum materiae morbosae subactam fuisse, reliquam adhuc indiguisse maturatione antequam versus haec loca deponi possit; adeoque longum morbum, pluribus redicivis obnoxium, cum quo aeger diu luctare debebit, priusquam evadat. Interim tamen illud emolumenti habetur tunc, quod Aphthis deciduis liberius deglutiant aegri & utantur

alimentis levibus & liquidis, quibus vires interea refici possint, ut sustinendo morbo longiori & superandis pluribus recidivis sufficere valeant. melioris semper ominis sunt Aphthae quae cito cadunt, licet etiam novae repullulent brevi denuo separandae, quia his indicatur ad materiem, copiosam quidem separandam vires vitae sufficere & vias satis apertas esse; ubi vero tarde cadunt, colligimus, materiem tenaciorem esse, vires minus firmas, vasa non satis pervia, adeoque majus adesse periculum. Si autem, Aphthis deciduis, os internum purum & humidum appareat, nulla anxietas circa praecordia, nulla hebetudo aut somnolentia supersint, si febris cesset, vel minuatur continuo, de aegri salute certi sumus. & ita cognita natura morbi *prognosim* habemus, quae ex caussis & effectibus praecognitis clarior adhuc fiet & curationis viam indicabit.

CAPUT SECUNDUM.

Morbi Caussae & Effectus.

§. XII.

Aphtharum caussas a prohibita & repulsa perspiratione sanctoriana confidenter deducimus, ita ut caussa praedisponens sint vires vitae jam debiles vel de-

debilitatae, caussa vero occasionalis, quidquid perspirationem naturalem impedit.

Solent quidem Aphthas in ore apparituras praecedere febris continua putrida, aut intermittens continua facta; sed minime sequitur inde, febrem continuam esse signum pathognomonicum, nam recens natos, nulla febri continua praegressa, invadunt; ut & interdum eos, qui tertiana exquisita laboraverunt. Bis vidit summus *Boerhavius*, absque morbo praegresso, prodiisse Aphthas densas, sed in labiis solis. Vidit & Celeb. *van Swieten*, in puella annua, absque ullo morbo praecedente, Aphthas densissimas & fuscas, totum os internum occupantes, a quibus sanata fuit feliciter, nec febricitabat toto tempore quo aderant, vix que aliam molestiam ullam videbatur pati quam difficiliorem deglutitionem, & deciduis Aphthis cruda oris interni superficies ab attactu cibi & potus dolebat, quod tamen bidui spatio cessabat: *Ketelaer*, qui tot aphthosis medicinam fecerat, testatur se plurimis affuisse, qui in summa Apurexia Aphthis tenerentur, quique praesensisse se nullam febrim, ab omnique gravi malo immunes fuisse asseverarent, additque etiam in nuper editis infantibus praeeuntes febres non semper observari.

§. XIII.

Verum infantum morbi sunt ut plurimum ab aci-

do, quod deberet perſpirare, & non perſpirat. Febris tertiana pariter eſt a fibra laxa & perſpiratione retenta, quae *acida* eſt, cum chartam coeruleam in rubrum colorem mutet ſudor hominis. Hinc horripilatione & tremore conſtrictis vaſis, noxia retenta revelluntur in viam circulationis, & paroxismum incipiunt per frigus extremorum, deinde calore cocta expelluntur per epidermidem externam, ſi vires vitae ſufficiant; ſi non, per epidermidem internam oris, ventriculi, inteſtinorum, qua data porta, atque in ea, utpote, cute non munita, frequenter ulcusculum faciunt, quod *Aphtham* diximus (§. IV.) Ad caſum in quo, ſine morbo praegreſſo, contigerunt Aphthae, pronum erit reſpondere, dari ſemper in corpore, priusquam etiam functiones laedantur, motus praeternaturales.

§. XIV.

Confirmatur ex eo, quod *Ketelaer* notat ſe obſervaſſe, ſudorem copioſiorem & urinas uberiores reddidiſſe Aphthas mitiores & leviores & e contra omnia, quae has evacuationes minuebant, nocuiſſe: item ex eo quod notat Celeb. Commentator „ in illis „ locis, ubi Aphthae non occurrunt, obſervari frequen„ tiſſime exanthemata *miliaria* dicta alba & rubra, in „ externa corporis ſuperficie " An tunc ad exter-

nam

nam cutim non deponitur ſimile quid, ac ſunt Aphthae inprimis viis? Certe inquit „ Exanthemata illa milia-
„ ria acutos morbos quoscunque uti & febres conti-
„ nuas comitantur frequenter, odor, peculiaris ingra-
„ tus vappidum acetum utcunque referens, per loca
„ diſpergitur, ubi tales aegri decumbunt; qualem odo-
„ rem quandoque & apud Aphthoſos obſervavi. mi-
„ liaria alba puſtulas minimas pellucido liquore ple-
„ nas exhibent, ultra epidermidis ſuperficiem emi-
„ nentes pro parte, dein quaſi turbidior fit liquor his
„ puſtulis contentus, exſiccantur, decidunt, rena-
„ ſcuntur ſimiles ut Aphthae. Anxietas circa prae-
„ cordia, debilitas, ſomnolentia levis, praecedunt
„ Aphthas; ſimilia ſymptomata ante eruptionem
„ miliarium obſervantur, & poſt eruptionem factam
„ minuuntur. Subito quandoque diſparent miliaria
„ exanthemata, ſummo cum aegrotantis periculo;
„ ſed & intra paucas horas quandoque diſparent Aph-
„ tae, ilico recrudeſcente febre, cum moleſtae op-
„ preſſionis ſenſu circa praecordia, quae non levan-
„ tur, niſi denuo prodierunt Aphthae."

§. XV.

Frequenter quidem Aphthae ſequuntur febres, quae cum diarrhea vel dyſenteria incipiunt, monente *Sydenhamo pag.* 40. *de Aphthis*, imprimis ſi aegri ca-

lido regimine usi fuerint, vel materiae peccantis evacuatio ope remediorum adstringentium impedita, non prius educto per evacuantia morbi fomite. Sed quid hoc probat, nisi (ut §. XIII.) retropulsam esse materiam perspirationis sanctorianae, & per metastasin ad tubum intestinalem transferri, atque per arterias exhalantes excerni, esseque illud, quod excernitur, materiem Aphtharum per vires vitae tali modo subactam & paratam, ut per alvum expellatur cum spe salutis in dyarrhoea, cum metu mortis in dysenteria. Imo notat *Sydenhamus ibid. cap.* 4. eodem tempore, quo dysenteriae epidemice grassabantur, febrim quondam exortam fuisse absque dysenteria comite, quam tamen dysentericam vocabat ab identitate symptomatum: notatque hanc febrim, ubi discessum meditaretur, ad Aphthas producendas fuisse propensiorem quacunque alia specie febris, quam hactenus viderat. Simul & addit, quod in illa eadem febre sudores fuerint rari & parci, cum in praecedenti Epidemia copiosissimi profluerent; hinc quemadmodum ex materia perspirationis suppressa fit diarrhoea & dysenteria, ita ex materia diarrhoeae & dysenteriae supressa fieri credimus Aphthas: ita ut suppressio perspirationis indicet vires vitae debiles esse, diarrhoeae & dysenteriae debiliores, Aphtharum vero debilissimas.

Tres illas varias ejusdem materiae morbificae Metastases, horripilationi, horrori, tremori, quo principium

pium vitale, laesis graviter functionibus, afficitur, adscribere non dubitamus. vid. §. XIII.

§. XVI.

Magna & *perpetua nausea praecedit Aphthas.* Cujus signi causam non ponimus cum Cl. Commentatore materiem esse in primis viis haerentem, quae corrupta resorbeatur; quippe hic non agitur de initio, sed de fine morbi, de signis aphtharum in febribus. est ergo nobis causa proxima nauseae retropulsio materiae perspirabilis ex vasis lymphaticis cutaneis in vasa serifera, & ex his in sanguinem, qui ea labe contaminatus, tot millenis vicibus una hora transire debet totus per cor.

An talis degeneratio non est nauseae magnae & perpetuae caussa sufficiens, donec natura per Aphthas, hoc est per excretionem materiae perspirabilis retentae, utcunque liberetur? Potius ergo Medicus, videns hanc anxietatem, suspicabitur materiem refluere versus tubum intestinalem, quam praesentiam sordium biliosarum putridarum in ventriculo & primis viis haerentium; quae certe si adsit ab initio morbi, non amplius vappidum acetum redolebit ut Aphthae. Recte quidem observavit *Ketelaer Pag.* 40. periculosiores & graviores Aphthas prodiisse, dum in initio morbum negligentes aegri nullum Medicum advocassent,

an-

antequam attritae penitus vires forent & virus reſorbtum; tuncque nullae poterant tuto fieri evacuationes, quae in initio morbi adminiſtrari potuiſſent; ſed haec negligentia non magis Aphthas quam diarrhoeam & dyſenteriam graviores & periculoſiores fore arguit. Hinc de nauſea, quae haec mala ſequitur & immediate praecedit Aphthas, ſermo fit evidenter in textu *Boerhavii*.

§. XVII.

Praecedit & ingens anxietas, ſaepe repetens, circa praecordia. dolor eſt tantum metus, ne fibra nimium tenſa rumpatur: ſed anxietas eſt metus ne vita ipſa deficiat, hinc augetur pro ratione periculi, adeoque non mirum, ſi (quod plurilus in locis monet *Hippocrates*) ingens anxietas & inquieta corporis agitatio comitetur perturbationes illas criticas, quibus viſcera vitalia afficiuntur, dum materies morboſa ſubacta & mobilis reddita, vel per evacuationes criticas brevi expellenda eſt de corpore, vel per metaſtaſin loca quaedam corporis occupabit; praeſertim ſi vires, diuturno jam conflictu, contra materiem morbificam reluctantem, exhauſtae ſunt: ſed obſervata plurima demonſtrant, illam depoſitionem materiae ad ſuperficiem oris interni & primarum viarum, unde fiunt Aphthae, eſſe criticam metaſtaſin. Nam ſaepe viſae ſunt Aphthae,

thae, diebus quaternariis ſeu criticis, prodire cum inſigni aegrorum levamine & minus eſſe tutae, dum alio morbi tempore erumperent. imo fatetur *Ketelaer* Aphthas, quae ante ſeptimum diem oriuntur, multo laethaliores eſſe & moleſtiores illis, quae ſeptimo vel nono die proveniunt; omnium optimas eſſe, quae ſtantibus viribus, adulta aetate, poſt conflictum naturae & morbi, parcae ſatis, levatis plerisque ſymptomatibus & inprimis ceſſante aut multum remittente febre, emergunt: manifeſto indicio in his etiam regionibus doctrinam veterum de criſi & diebus criticis pulchre confirmari, de qua re nonnulli dubitant. An non in his terris, quarto die circiter vulnera mutantur in ulcus purulentum? Cum ergo Aphthae in morbis revera criticae ſint, non mirum & perturbationes criticas praecedere & anxietatem oriri circa praecordia.

§. XVIII.

Non foret autem anxietas *perpetua*, niſi repetitis vicibus invaderent Aphthae, quando deciduis ſuccederent novae a ſimili materia a tergo preſſa per vires vitae. Tales Aphthas merito *Ketelaer* periculoſas affirmat, *quae aliquoties evaneſcendo, repetitis inſultibus & ictibus, naturae negotium faceſcunt*: quia vel tanta eſt materiae morboſae copia, vel vires per morbi vehementiam adeo fractae ſunt, ut non poſſit illa

D ſe-

ſeparatio critica per Aphthas unico impetu fieri: periculum tamen longe majus eſt, dum binae illae cauſsae, quas disjunctim enumerat Commentator, ſimul & conjunctim obtinent. *Debilitas magna*, praecedens Aphthas graviores, intelligitur ex morbo praegreſſo & maſſae ſanguinis infectione per revulſionem materiae perſpirabilis, quo fit, ut arteriae ſpasmodice ſe contrahant, & ita ſecretio ſpirituum animalium, unde robur nervorum pendet, impediatur: idem fit in febre petechiali, miliari & variolis peſſimis, priusquam morbi virus per ſuperficiem corporis erumpat, & notum eſt in morborum initiis interdum aliquid circa praecordia haerere, quod venenata quaſi vi omnes vires unico momento proſternit.

Praecedit *& magna evacuatio humorum*, quod quidem juvaret, ſi non plus boni quam mali ſimul exiret. fit autem evacuatio per diarrhoeam, dyſenteriam, imo poſt ſudores nocturnos diu toleratos, in ultimo Pthyſis ſtadio ſaepe naſcuntur Aphthae.

Stupor & hebetudo, *ſomnolentia levis*, quod ſignum rariſſime fallit; ac ſi natura provida, pene viribus exhauſta, functionibus vitalibus proviſura, actiones omnes functionum animalium, quae ſine diſpendio liquidi nervoſi non exercentur, ſuſpendere niteretur.

Perpetua querela de pondere & dolore circa ſtomachum. inprimis in hoc caſu, ubi jam in ventriculo & oeſophago incipit humor aphthoſus diſtendere cellu-

lo-

losam (§. IV.) ore adhuc & faucibus illaesis, conqueruntur tales aegri saepe, ac si durum & rigidum obstaculum in oesophago haereret, quod & potui deglutiendo resistit. Saepius & singultus Aphthas in ore brevi apparituras praecedit: tunc enim similis irritatio ibi oritur ac in hominibus sanis, dum majores offas subito deglutiunt difficulter transituras per finem oesophagi. conqueruntur de pondere & dolore, quia tensio fibrarum nimia sensum doloris excitat, & sensus doloris ideam ponderis in quacunque corporis parte pendula. Quamdiu brachium e. g. est in statu sano, nullum pondus sentit homo, sed si pars eadem dolet graviter, pondus sentitur, quod opportet scapulari sustineri.

§. XIX.

Hactenus exposui naturam (§. IV.) locum (§. I.) causam & symptomata hujus morbi: unde de genio statuere licet; atque inde effectus ejus facile deduci possunt. Scilicet ex Aphthis duplicis generis mala oriuntur, unum, quatenus superficiem primarum viarum tegunt, & aliud, quatenus deciduae crudam & dolentissimam superficiem relinquunt & viam aperiunt humoris exhalantis copiae nimiae. Nam ubi talis aphthosa crusta totam superficiem tegit partium descriptarum, tunc sensum nervis imprimendum tollit, unde per interpositionem crustae jam emortuae, quae totam su-

perficiem linguae & oris interni tegit, non possunt particulae sapidae ad papillas nerveas pervenire; simulque omnibus emissariis liquidorum obturatis, necessario semper siccitas harum partium adest. inde buccae, labia, lingua rigescunt, ita ut vix liquidum ore continere possint miseri aegri, sed illud statim depluat, quia prae rigiditate functio, qua fit nixus deglutitionis, laeditur, atque musculus praesertim Tyreo-aritenoïdeus, occlusioni glottidis maxime dicatus, quasi paraliticus manet.

Hinc & vasorum suppositorum dilatatio, quia in arteriis, obstructis in fine, resistentia summa est, & simul maxima plenitudo, dum nihil per illorum fines transire potest. Unde ubi densae sunt Aphthae, fiunt, a vasis suppositis dilatatis, tumores molestissimi, qui circa fauces & laryngem periculum suffocationis inducunt; & in oesophago sic arctatur cavum, ut vel omnino nihil vel parum tantum & summa cum molestia transire possit: ita ut aegri hanc difficultatem aliquoties experti, postea omnem potum respuant, ne tales anxietates denuo patiantur. Si jam simul consideretur, vasa haec obstructa turgere tali materia, quae acidum spirat & extra corpus eliminanda, intelligitur facile, liquorum sub hac crusta stagnantium subitam putredinem non ita quidem cito metuendam esse, ut existimat Celeb. Commentator *hic loci;* sed si simul febris virgeat valida, in partibus obstructis, inquilini ho-

mo-

mores ab acido illo peregrino perſpirabili retropulſo concreſcent, tumor augebitur & ab aucto calore putredo fieri poterit, ut in Aphthis veterum (§. III.).

Adde quod, cavitatibus venarum reſorbentium ita clauſis, nihil ex victu & potu tenui, quos ad vires ſuſtinendas & ad reſtitutionem detriti per attritum praeſcribere ſolent Medici, poſſit in ſanguinem venire: unde vel anguſtiae oriuntur intolerabiles ab aſſumptis etiam fluidis, ſi per inteſtina tumentia tranſire nequeant, vel, ſi viam invenerint, immutata per alvum dilabuntur: hinc augetur humorum ſpiſſitudo, ſi lente, acrimonia, ſi rapide moveantur, vires proſternuntur & ab hac ſaepe cauſſa ſola Aphthae tales in mortem terminantur.

§. XX.

Cruſtis deciduis, aliud adhuc malum aegris talibus imminet: nonnunquam enim ſequitur mox ſalivatio copioſa & humor ſaepe viſcidiſſimus erit, per extrema vaſorum dilatata nec non eroſa. quod ſi fiat, ut in ore, ita in toto primarum viarum tractu, patet, cur diarrhoea ſequatur, & cur aegris jam a morbo moleſto & diuturno debilitatis, mors ſequatur, dum & aegri & Medici meliora ſperabant. quin & deciduis Aphthis, loca ſuppoſita apparent ruberrima, ſuntque dolentiſſima, ut ne minimum attactum ferre poſſint & inter-

dum ſanguinem ſtillent, quo impeditur etiam deglutitio; nec mirum, ſi dum in duodeno, ſeparata hac cruſta, liber denuo conceditur bili hic collectae & ſucco pancreatico ſtagnatione & mora acrioribus redditis acceſſus, tormina ſaeviſſima in inteſtinis ita quaſi excoriatis naſcantur atque diarrhoeae & dyſenteriae periculoſae producantur; hae evacuationes caute diſtingui merentur a diarrhoeis & dyſenteriis, quae praecedunt Aphtſtas, quia variam medelam exigunt, & quia evacuationum Aphthas praecedentium ſuppreſſio ſignum eſt, in inteſtinis incepiſſe, priusquam in ore apparuerint.

Diximus (§. IV.) Aphthas eſſe ulcuſcula ſuperficiaria ſine cavo, quo differunt a puſtulis miliaribus, quae ſemper cavum ſub ſe relinquunt: ſed ſi cruſtae Aphthoſae fiant admodum lentae, craſſae, latae, compactae, tunc ſaepe ſuffocatur caro ſubjecta, quia ſuapte natura alcaleſcens eſt, inflammata ſuppurata, gangraenoſa in ulcera dira mutatur, eroſo quandoque involucro, imo & oſſe palati duri; haec autem ſi fiant in oſſe ipſo, qualia in ſtomacho & inteſtinis hinc mala fiant, per ſe patet.

C A-

CAPUT TERTIUM.

Morbi Curatio.

§. XXI.

Ex dictis de natura, caussa & effectibus morbi quinque oriuntur indicationes, quibus malum ptime curetur.

1°. Humorum vitalium impulsus internus in partes phthis obsessas excitari, temperari, debet; ut infere, suppeditato liquido, resolutio, laxatio, lapsus conilietur crustae ulcerosae. id efficitur potu multo, cado, diluente, resolvente, abstergente, quibus materia morbosa meabilis redditur & vasa laxata facilem ransitum concedunt. Ergo cavendum ab adstringenbus, quia eruptionem impediunt, & a refrigeranibus, quia crustas condensant. Materies meabilis edditur & vasa congrue laxantur, si febris impetum ta moderetur Medicus, ut nec exorbitet, nec nimis orpeat; si vero venae resorbentes in primis viis ita uerint obsessae, ut vel degluтiri nequeat, vel deglutus non possit potus resorberi, superest, ut per externam corporis superficiem conemur introducere multum

tum liquidi per balnea & fomenta: ita lac dupla aquae copia dilutum immerfis huic mifcelae calidae nunc pedibus, nunc manibus, infigniter profuit: quin & eadem per clysma injiciuntur, hac fpe, ut venae bibulae, pendulae craſſorum inteſtinorum, forte non adeo craſſa cruſta tectae, reforbeant & in fanguinem deducant. Tuncque cibus debet effe liquidus & tenuis; laudatur decoctum panis, tamquam optime nutriens, cui additur aliquid mellis, quod detergente vi fua faponacea cruſtas illas abſtergit & cadere citius facit, quin & ob vim penetrantem & roborantem, pauxillum vini, cujus copiam prudens Medicus auget vel minuit, prout major vel minor eſt febrilis impetus.

§. XXII.

2°. Si cruſtae denſiores funt, vel pertinacius adhaerent toti fuperficiei primarum viarum, ut folo impetu liquidi urgentis a tergo non poſſint feparari, fummopere tunc proderit eas humectare, emollire & quafi tabefacere, ut minus adhaereant: huic fcopo inferviunt omnes potus aquofi, calidi, emollientes, fi modo farinofa addantur, ut levem lentorem acquirant, nec tam cito ac aqua pura praeterlabantur; folent & his addi faponacea, leni ſtimulo partes vivas fubjectas ſtimulantia & ita humores provocantia, ut decoctum vel

vel ſuccus expreſſus *raparum*, non excorticarum, vel harum defectu, cerevisia tenuis ſaccharata. Pulchre prodeſt & jusculum carnis vitulinae, cum *oriza* & *rapis* contritis coctum, tam ingeſtum quam forma gargarismi & clysmatis: ſpecies a decoctis illis reſiduas cataplasmatis inſtar, collo applicant, ut omnia molleſcant.

Quis dubitat Aphthas eſſe primum gangraenae gradum, cum ſit epidermis mortua, adeoque *corticem peruvianum*, cujus proprietas eſt roborando ſeparare vivum a mortuo, hic egregios effectus praeſtare, tum extrema arteriarum exhalantium ab obturantibus liberando, tum febres remittentes & intermittentes, quae ſaepe praecedunt Aphthas, compeſcendo & ſedando.

§. XXIII.

3°. Diximus (§. X.) Aphthas deciduas relinquere, imprimis ſi denſae fuerunt, loca excoriata, cruda & ſimul dolentiſſima, ita ut irritarentur ab ipſo melle, & multo magis a ſucco raparum, tunc pulchre prodeſt potus emolliens & demulcens, ut & linctus ex cremore lactis, vitellis ovorum & ſyrupo *papaveris albi* paratus, quatenus & ovum leniter adſtringit & papaver liquidorum evacuationes nimias benigne ſuſpendit, ut docet praxis. Ubi autem incipit minui ille dolor, tunc lenia roborantia dantur, ut ſenſim nimis dilatata

vaſa conſtringantur: hinc pulchre prodeſt decoctum foliorum *agrimoniae* cum *melle roſarum.*

§. XXIV.

4°. Uſum adſtringentium indicat metus, ne per dilatata vaſa, cruſtis deciduis, nimia humorum copia exeat & diarrhoea ſubito debilitans oriatur: ſed contra indicat metus, ne non tota materies morboſa per hanc viam expulſa fuerit, quo novum imminet aegro, jam debilitato, recidivae periculum. Verum in hoc ſecundo caſu, febris remanet & anxietas ſaepe repetens, pulſus debilis obſervatur & aeger languet, ubi vero totum ſeparatum eſt a ſanguine, pulſus fortiter ſemper inſurgit & morbum melius fert aeger, urina hypoſtatica notat ſubactionem & coctionem materiae morboſae factam eſſe, hinc & tuto roborantia adhiberi.

§. XXV.

5°. Contra id, quod dictum eſt (§. X.) commendatur purgans, ſed in fine mali tantum, ut cruſtae a ſuperficie interna tubi inteſtinalis deciduae expellantur per alvum, ne diutius relictae & corruptae nova mala producerent, ſed ſimul laudantur ea purgantia, quae indicationi quaeſitae ſatisfaciunt; qualia ſunt *Rheum Mirabolani* & ſimilia, quia haec, leni ſtimulo purgante,

gante, expellunt acre irritans & ſimul vaſa laxata roborant. Vide *Boerh. Mat. Med. pag.* 171.

§. XXVI.

Ex hac hiſtoria & curatione Aphtharum multa obſcura problemata ſolvuntur. Scilicet. „ Cur in fe- „ bre cum diarrhoea & dyſenteria, in fine morbi, „ Aphthae? " Reſp. quia in fine morbi, natura debilitata nimis vires non habet ad materiem perſpirabilem ita ſubigendam, ut educta per arterias exhalantes illico non concreſcat in Aphthas. Cauſſam illam ponit Ampl. Commentator non mecum in debilitatis viribus, *ſed in jactura partis liquidiſſimae humorum per evacuationes alvinas profuſas.* Verum quia fatetur *Sydenhamus Sect.* 4. *pag.* 236, 237. in febre dyſenterica ab ipſo dicta, eo quod omnia ſymptomata dyſenteriae tunc graſſantis habebat, exceptis evacuationibus, & quae ab hac pendebant malis, majorem tamen propenſionem ad Aphthas producendas obtinuiſſe, ac in ulla alia febre, quam hactenus obſervaverat. Hinc, cum *nulla*, in eo caſu, *praeceſſerit jactura liquidi*, hac de cauſſa concludit Commentator, Aphtharum cauſſam a priori vix explicari poſſe, & a peculiari hujus morbi genio pendere, quo fit, ut, deficiente diagnoſi, nulla prognoſis fieri poſſit, in ea opinione.

Quidni etiam natura, bono consilio, per totum tubum diffundit Aphthas, ut intestina, jam nimis debilitata per evacuationes alvinas, ab imminente inflammatione liberentur? An non similes metastases observamus quotidie in podagra fieri, dum mox cui unum, dein alterum invadit morbi materies.

„ Cur imprimis in pueris, senibusque Aphthae? " quia in pueris humores inclinant magis in acidum, quod prae debilitate fibrarum insensibili perspiratione difflari vix potest, & quia in senibus multae concreverunt arteriae cutaneae exhalantes, ut patet ex rugis epidermidis.

„ Cur maxime si medicamenta, victus regimen, „ calefacientia, aut adstringentia, in initio morbi „ hujus data"? quia calefacientia laedunt arterias cutaneas exhalantes movendo praeternaturaliter, & quia adstringentia perspirationem insensibilem retinent.

„ Cur, si in talis morbi initio purgans datur hujusmodi Aphthae praecaventur"? quia in eo casu sub decursu morbi vires minus debilitantur, & imminuta copia materiae morbosae, intestina per evacuationes alvinas minus gravantur; ita ut eliminato fomite, aphthosa illa quasi despumatione opus non sit.

„ Cur in pessimis Aphthis molestus & funestus singultus"? Ex singultu, sub finem febris hujus aphthosae accedente, nihil aegro periculi fit (inquit *Sydenhamus*) nisi officiose nimis & inutiliter multa

in

ngerantur remedia; „ quod ſi fiat, mors pro Medico
, eſt," quia cruſtis deciduis, ſaepe per ſtimulantia
ventriculus inflammatur. Verum in initio ſingultus
ſt funeſtus; quia indicium eſt, oeſophagum & fauces
Aphthis repletum iri.

„ Cur Ora Aphthoſa; ventres turbati, appetitus proſtrati
, junguntur ab Hippocrate "? quia duo poſteriora ſe-
quuntur perturbationem criticam, & a fortiori aphthoſam.

„ Cur Aphthoſa tunica ventriculi lienteriam creat?"
quia effluxus ſucci gaſtrici per Aphthas impeditur, ſit-
que contractio convulſiva inteſtinorum tenuium &
praeſertim duodeni.

„ Cur Aphthoſum os gravidae abortus praenun-
tium?" quia defectu ſalivae impeditur debita alimen-
torum praeparatio & chyli boni reſorptio, unde cum
matris corpus nutrimento privetur, a fortiori & cor-
pus foetus atque debilitatis fibris, radiculae placentae
facilius ab utero ſeparabuntur, & fiet abortus. Quin &
ſalivae ſuppreſſio copioſiores reddit excretiones per re-
dundantiam in reliquo tubo inteſtinali: hinc a miſce-
la harum excretionum cum perverſo chylo alvus laxa-
bitur, ſi ſit fibra laxa & debilis, robuſtioribus vero
tenesmus orietur; quemadmodum eadem cauſſa, quae
infantibus diarrhoeam, in adultis, quorum ſphincter ani
robuſtior, interdum tenesmum facit. Morbus uterque
praenunciat abortum in gravidis, ſed primus ſecundo
frequentior eſt, hinc conciliari poſſe videntur loca

 Hip-

Hippocratis *Coac. praenot.* 544. *Charter. ora aphthosa uterum gerentibus alvos humectant*: & ibidem *n.* 514. in quo dubitantis instar loquitur *ora aphthosa uterum gerentibus non sunt bona, num & alvi humectantur?* praeterea maxime notandus *Coac. praenot.* locus: *uterum jam gestantibus aphthosae fluxiones dolentes, malum haemorrhoides his pessimum.* quem non intellige de ore aphthoso ut prius, sed simpliciter de fluxione aphthosa & quidem dolente, sive illa fiat in intestini recti finibus ab acri exhalante per tractum (quam caussam non memorat Commentator) sive Aphthis talibus afficiantur pudenda. Alias abortus fit a tumenti haemorrhoide in extremo intestini recti, quod his pessimum, quia vasa majora afficiuntur, ab his caussis simul vel seorsim oriri possunt circa sphincterem dolores, ut parturientis & ab his tenesmus validissimus referens imprimis ultimos illos nixus, quibus foetus excluditur. *Mulieri autem in utero gerenti si tenesmus oboriatur, abortum efficit*, ut monet Hippocrates *Aphor.* 27. *Sect.* 7.

Existimat Ampl. Commentator ex his simul probabiliorem reddi opinionem, quod veteres Medici utramque Aphtharum speciem cognoverint: quia priores coacae praenotiones, ad Aphthas os & primas vias obsidentes, spectare videntur; posterior illa ad aliam Aphtharum speciem, quae non solum os, sed & alias partes corporis afficere solent & vera ulcuscula

la funt. Verum fufficit & Aphthas oris poffe effe vera ulcufcula, ut nihil ex illo loco pro confirmanda illa opinione poffit inferri. Confer huc.

„ Cur in putridis pulmonibus, hepate &c. Aphthae adfunt?" quia fub morbi finem folet minui fputum, adeoque materiis ulcerofa reforberi in fanguinem, a quo, ultimo quafi naturae conamine fed irrito, ad fuperficiem primarum viarum deponitur. Confirmaturque noftra opinio, materiem Aphtharum effe materiem perfpirabilem retropulfam, ex eo quod dum erumpunt Aphthae, nocturni fudores infigniter minuantur.

„ Cur tumor, calor, fuffocatio, angina, ab Aph-„ this refrigeratis?" quia frigus conftringendo vafa materiem morbofam retropellit, hinc motus praeternaturalis, calor, & obftructiones imprimis circa collum, in quo partes contentae valde coarctantur, hinc tepidis femper utendum, imo cataplasmata vel emplaftra collo applicanda.

„ Cur deliria, jactationes, pervigilia, fudor frigidus „ adeo hic funefta?" quia defignant vires vitales deficere atque materiem morbofam non modo qualitate fed copia peccare, ut, licet pro parte feparata produxerit Aphthas, refiduum tamen poffit omnes functiones laedere, jamque incipiat, fi non vafa cerebri occupare, faltem nervos in aliis vifceribus convellere, & ita per fympathiam delirium excitare: fed evadere nequit aeger, quin fymptomata mala, quae Aphtharum eruptionem

nem praecesserunt, cessent vel saltem insigniter minuantur, nam tempora *judicatoria non judicantia partim lethalia sunt, partim difficilis judicii: Epidem.* 2 ergo cum tot pessima hic signa concurrant, non difficile judicium, sed certa mors exspectanda. Haec de Aphthis, ad ductum summi *Boerhavii*, ex quibus patet, quantum luminis accesserit rei medicae per improbos labores & inventa recentiorum & inprimis Academiae Lugduno Batavae, cui (ne omnia commemorem) debetur ordo & doctrina de seriebus vasorum, sine qua non intelligi potest materiae perspirabilis revulsio; illius umbram salutarunt quidem veteres, dum venas resorbentes agnoverunt. Sed actionem arteriarum exhalantium ignorantes, exitum materiae perspirabilis soli pressioni atmosphaerae tribuisse videntur.

Multaque per sudorem, ex alto pressa, feruntur
Multaque per os exhalantur, cum languida anhelant
His igitur rebus rarescit corpus & omnis
Subruitur natura, dolor quam consequitur rem.
Propterea capitur cibus, ut suffulciat artus
Et recreët vires inter datus, atque patentem
Per membra atque venas amorem *obturat edendi.*

ita eleganter Lucretius lib. IV.

F I N I S.

THE-